

**Informácia o stave fyzickej a informačnej debarierizácie v organizáciách
v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky**
(informatívny materiál)

PREDKLADACIA SPRÁVA

V zmysle úlohy č. 15 z Rozpracovaného Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) na roky 2016 – 2020 na podmienky rezortu kultúry predkladá sekcia kultúrneho dedičstva na rokovanie porady vedenia Ministerstva kultúry SR informatívny materiál *Informácia o stave fyzickej a informačnej debarierizácie v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.*

Z materiálu nevyplývajú pre Ministerstvo kultúry SR žiadne úlohy. Informácia bola spracovaná na základe údajov vyplývajúcich z prieskumu realizovaného prostredníctvom elektronického dotazníka, ktorý bol sprístupnený na webovom sídle Ministerstva kultúry SR v spolupráci s odborom informatiky.

Do prieskumu sa v auguste 2017 zapojili všetky organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR. Po prerokovaní materiálu poradou vedenia Ministerstva kultúry SR bude materiál pre informáciu a prípadné ďalšie využitie zaslaný štatutárom všetkých organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR.

V zmysle čl. 6 ods. 2 Organizačného a rokovacieho poriadku porady vedenia Ministerstva kultúry SR č. MK-2249/2016-310/7197 materiál nebol predmetom vnútorného pripomienkového konania.

Informácia o stave fyzickej a informačnej debarierizácie v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

1. Úvod

Slovenská republika (ďalej len „SR“) je zmluvnou stranou Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím¹ (ďalej len „Dohovor“), z ktorého jej vyplývajú viaceré záväzky v oblasti prístupnosti kultúry pre osoby so zdravotným postihnutím (ďalej len „OZP“).² V súvislosti s implementáciou Dohovoru prijala SR v ostatných rokoch viacero opatrení smerujúcich k zvyšovaniu sociálnej inklúzie OZP, napr. vláda SR prijala Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020,³ v rámci Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť vznikol Výbor pre OZP⁴ a bol zriadený Úrad komisára pre OZP.⁵

Ministerstvo kultúry SR (ďalej len „ministerstvo“) sa aktívne podieľa na uplatňovaní Dohovoru a je sekundárnym kontaktným bodom pre jeho implementáciu. Problematike kultúry OZP, ich kultúrnej participácie a prístupnosti kultúry pre túto cieľovú skupinu sa venujú aj vládne dokumenty v gescii ministerstva, napr. Stratégia rozvoja kultúry SR na roky 2014 – 2020,⁶ Akčný plán na roky 2015 – 2017 k Stratégii rozvoja kultúry SR na roky 2014 – 2020,⁷ Stratégia rozvoja múzeí a galérií v SR do roku 2018⁸ a Stratégia rozvoja slovenského knižníctva v SR na roky 2015 – 2020.⁹

Ministerstvo vytvorilo stabilný finančný nástroj na podporu kultúry OZP a inak znevýhodnených skupín obyvateľstva – dotačný program Kultúra znevýhodnených skupín, prostredníctvom ktorého sú podporované projekty v oblasti kultúry OZP organizované najmä mimovládnyimi organizáciami a orgánmi územnej samosprávy.¹⁰ K predmetnej štátnej kultúrnej politike sa opätovne prihlásila aj vláda SR vo svojom Programovom vyhlásení na roky 2016 –

¹ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 317/2010 Z. z.

² Pozri najmä čl. 30 ods. 1 až 4 Dohovoru.

³ <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=23180>

⁴ <https://www.mpsvr.sk/sk/vybor-pre-osoby-so-zdravotnym-postihnutyim/>

⁵ zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁶ úlohy 1.1.2. a 2.1.3. (In: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=23511>)

⁷ úlohy 1.1.2. a 2.1.3. (In: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=24172>)

⁸ nástroje 4.3 a 4.7 (In: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22230>)

⁹ opatrenie 1.4 (In: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=24081>)

¹⁰ Oprávnenými žiadateľmi sú aj fyzické osoby a právnické osoby vrátane podnikateľských subjektov a cirkví.

2020,¹¹ na základe ktorého bola od roku 2017 zvýšená suma finančných prostriedkov alokovaných pre dotačný program Kultúra znevýhodnených skupín o 161,12 %.¹²

Z Rozpracovania programového vyhlásenia vlády SR na roky 2016 – 2020 na podmienky rezortu kultúry vyplynula ministerstvu úloha¹³ pripraviť informatívny materiál o postupnej debarierizácii kultúrnych inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva s cieľom poskytnúť im informácie o sprístupňovaní kultúry pre OZP a s ambíciou povzbudiť proces postupného odstraňovania fyzických a informačných bariér a posilniť dostupnosť kultúrnych inštitúcií a kultúrnych aktivít vo formátoch prístupných pre OZP.

V rámci plnenia tejto úlohy odbor nehmotného kultúrneho dedičstva a kultúry znevýhodnených skupín obyvateľstva v rámci sekcie kultúrneho dedičstva zrealizoval prieskum o stave fyzickej a informačnej debarierizácie organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva.

2. Ciele a zdroje

Cieľom materiálu je najmä:

- poskytnúť informácie o existujúcich bariérach v živote OZP a možnostiach ich odstránenia (časť 3),
- popísať stav informačnej a fyzickej debarierizácie organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva (časť 4).

Východiskovým zdrojom informácií o existujúcich bariérach a možnostiach ich odstránenia boli výsledky staršieho prieskumu,¹⁴ ktorý iniciovalo ministerstvo k problematike debarierizácie a uľahčenia prístupu OZP ku kultúre z pohľadu mimovládnych organizácií rozvíjajúcich kultúru OZP v roku 2008. Tento prieskum bol realizovaný formou dotazníka, ktorý obsahoval štyri otázky o exteriérovej, interiérovej a informačnej debarierizácii spoločnosti, nových iniciatívach, spolupráci a financovaní kultúrnych aktivít OZP. Ďalším zdrojom

¹¹ Programové vyhlásenie vlády SR, s. 46.: „Vláda sústreďí pozornosť aj na kultúrne potreby marginalizovaných a znevýhodnených skupín obyvateľstva v záujme predchádzania ich kultúrnej a sociálnej izolácii, a to aj formou zvýšenej podpory z grantového systému ministerstva kultúry.“

¹² V absolútnych číslach išlo o nárast z 375 300 € na 980 000 €.

¹³ http://www.culture.gov.sk/extdoc/6096/PVV_rozpracovane_2016-2020_final_internet (úloha č. 15)

¹⁴ <http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kultura-znevychodnenych-skupin-obyvatelstva-/metodicke-materialy-pre-pripravu-kulturnych-podujati-117.html>

bol manuál¹⁵ vydaný Národnou radou občanov so zdravotným postihnutím v SR v roku 2009 s finančnou podporou ministerstva¹⁶ a zborník *Muzea bez bariér*,¹⁷ ktorý v roku 2016 vydalo české Národní muzeum.

Za účelom zistenia súčasného stavu fyzickej a informačnej debarierizácie organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva bol v auguste 2017 zrealizovaný prieskum, ktorý poskytol aktuálne, relevantné a porovnateľné údaje za všetky tieto organizácie. Prieskum sa uskutočnil prostredníctvom webového sídla ministerstva formou podrobného on-line elektronického dotazníka,¹⁸ ktorý mal dve časti:

- I. časť obsahovala otázky týkajúce sa stavu informačnej debarierizácie, ktoré mapovali používanie štandardov, technológií a postupov umožňujúcich využívanie výsledkov činnosti organizácie pre OZP.
- II. časť pozostávala z otázok týkajúcich sa stavu fyzickej debarierizácie, ktoré mapovali vybrané povinné atribúty sprístupňovania stavieb využívaných širokou verejnosťou a niektoré ďalšie aspekty uľahčovania sprístupňovania výsledkov činnosti organizácií pre OZP.

Do prieskumu sa zapojilo všetkých 30 organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva. Návratnosť dotazníka bola 100%.

Výsledný materiál by mal organizáciám v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva a vecným útvarom ministerstva poskytnúť širšiu informačnú a kontextovú bázu pre hľadanie a implementáciu dostupných a funkčných riešení sprístupňovania kultúry pre OZP do praxe.

3. Typy bariér v živote OZP a možnosti ich odstránenia

Existuje veľa typov zdravotného postihnutia, ktoré majú rôzne následky a osobám takto postihnutým spôsobujú rôzne prekážky. Môže ísť o obmedzenú pohyblivosť, postihnutie zraku, sluchu, mentálne postihnutie, psychické alebo chronické ochorenia – všetky tieto postihnutia majú mnoho svojich variant. Samotná dizabilita (typ postihnutia) nepredstavuje prekážku, ale sa stáva hendikepom vtedy, keď narazíme na bariéry. Prostredie veľmi často rozhoduje o tom, či sa OZP môžu plne zapojiť do života spoločnosti na princípoch rovnosti tak, ako zdraví občania

¹⁵ http://www.nrozp.sk/files/manual_NROZP.pdf

¹⁶ Projekt Národnej rady občanov zo zdravotným postihnutím v SR *Okná múzeí dokorán* bol v roku 2009 podporený v dotačnom programe ministerstva – Kultúra znevýhodnených skupín sumou 4 000 €.

¹⁷ <http://emuzeum.cz/admin/files/sbornik-Muzea-bez-barier-V05-RGB-web.pdf>

¹⁸ Dotazník o stave fyzickej a informačnej debarierizácie v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR.

(majorita). Dôležitou súčasťou života každého človeka je kultúra, umenie – nielen kultúrne podujatia, ale tiež možnosť rozvíjať svoju kreativitu, schopnosti a zručnosti a získavať nové vedomosti. Na miestach, na ktorých sa koná kultúrne podujatie, sa príčasto nachádzajú prekážky, ktoré tvoria bariéru nielen pre OZP, ale aj pre iné zraniteľné skupiny obyvateľstva (napr. deti, seniorov, tehotné ženy, rodičov s dieťaťom v kočíku a pod.). Organizátori a majorita často nezohľadňujú existenciu niektorých bariér, keďže sami ich ako bariéry nevnímajú. Preto je vhodné si uvedomiť, aké komplikácie pre OZP môže spôsobiť pohyb a orientácia v nevyhovujúcich priestoroch. Budovanie inkluzívnej kultúrnej inštitúcie, ktorá sprístupňuje kultúru pre širokú verejnosť a pre všetkých ľudí na princípe rovnosti však znamená vedieť nielen o obmedzeniach priestoru, ale tiež poznať, s akými druhmi (viditeľného či neviditeľného) zdravotného postihnutia je potrebné počítať.

O počte ľudí so zdravotným postihnutím rozličného druhu a stupňa na Slovensku doposiaľ neexistuje jednotná národná štatistika. Rozličné právne systémy a subsystemy „nahliadajú“ na zdravotné postihnutie z iného pohľadu a slúžia na iný účel, pričom používajú vlastné posudzovacie kritériá na určenie toho, či niekto spĺňa právne podmienky na poskytnutie nejakej formy dávky, podpory alebo služby, alebo nie. Z hľadiska stanovenia počtu osôb so zdravotným postihnutím možno považovať za najuniverzálnejší systém kompenzácie (zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia), kedy nárok na nejakú formu podpory vzniká pri dosiahnutí hranice minimálne 50% funkčnej poruchy a osoba sa označuje ako občan s ťažkým zdravotným postihnutím. Univerzálnosť systému je daná najmä tým, že sa týka osôb v rámci celého vekového spektra a všetkých druhov zdravotného postihnutia. Na druhej strane, právne nároky na možnosti podpory, ktoré z neho vyplývajú, sa vzťahujú len na stavy ťažkého zdravotného postihnutia. K decembru 2010 bolo približne 448 000 ľudí uznaných za osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, čo predstavuje približne 8% celkovej populácie na Slovensku, s vyššou prevalenciou u žien (58%:42%) a osôb 62 ročných a starších (60%).¹⁹ Tento systém však štatisticky pokrýva len osoby s ťažkým zdravotným postihnutím. Uvažujúc o širokej škále ľudí patriacich k skupine OZP je aj bez existencie presných štatistík ich konečné číslo oveľa vyššie. Svetová správa o zdravotnom

¹⁹ Napr. v roku 2014 bolo na Slovensku evidovaných približne 400 000 ľudí s duševnou poruchou. Medziročne vzrástol počet nových pacientov s diagnózou zistenou prvýkrát v živote o 136,7 na 10 000 osôb, čo predstavuje viac ako 74 000 pacientov. Pre porovnanie v roku 2000 to bolo cca 66 500 pacientov. Najčastejšie išlo o ľudí v produktívnom veku od 18 do 65 rokov. V roku 2014 bolo hospitalizovaných v psychiatrických ústavných zariadeniach celkom 35 854 pacientov pozri: Zdravotnícka ročenka SR 2015, NCZI, Bratislava 2017.

postihnutí uvažuje v celosvetovom priemere prevalencie zdravotného postihnutia o ich cca 15% zastúpení.

3.1 Informačné bariéry

Pre OZP sú atraktívne všetky typy umenia a kultúry, obzvlášť také, pri ktorých je možnosť zažiť alebo vyskúšať si niečo nové na vlastnej koži (napr. tanečné a divadelné workshopy, pantomíma, tvorivé dielne, ľudovo-umelecké remeslá a pod.). Pri práci s touto cieľovou skupinou je vhodné využívať princípy múzejnej a galerijnej pedagogiky, v prípade osôb s mentálnym postihnutím aj za pomoci napr. špeciálneho pedagóga. Najmä pre osoby s mentálnym postihnutím je dôležité vytvoriť priestor aj na ich vlastnú verejnú prezentáciu, ktorá je pre nich veľkou motiváciou k aktívnej práci a umocňuje ich pocit začlenenia do spoločnosti. Jedným z kľúčových aspektov takýchto aktivít je hľadanie ciest zapojenia majority na princípoch kooperácie a participácie v záujme posilnenia akceptácie rôznych druhov inakostí, ktoré sú zdrojom vyčleňovania OZP na okraj záujmu spoločnosti.

Pri sprístupňovaní kultúry pre OZP je nevyhnutné brať do úvahy najmä široký diapazón (najmä, no nie výlučne fyzických) znevýhodnení, ktoré si vyžadujú prijatie špecifických opatrení a vytvorenie špecifických formátov vhodných na sprístupňovanie kultúry. V súčasnosti sú k dispozícii mnohé technické riešenia, ktoré umožňujú percepciu kultúry a umenia aj pre OZP bez zníženia umeleckej kvality.

Pre ľudí so zrakovým postihnutím (nevidiaci a slabozrakí) je vhodné zabezpečiť vodiace hmatové línie, reliéfne označenia, nápisy v Braillovom písme, audiosprievodcov, hmatom prístupné exponáty (napr. reliéfna grafika – mapy, obrazy, 3D modely zbierkových predmetov a iných artefaktov), komentovanie audiovizuálnych diel s možnosťou individuálneho odposluchu. Pre slabozrakých návštevníkov a seniorov je vyhovujúce uľahčiť čitateľnosť textov ich vytlačením väčším typom písma. Knihy a časopisy pre túto cieľovú skupinu je vhodné sprístupňovať aj v elektronickej forme, keďže rôzne technické zariadenia – osobné počítače, smartfóny či tablety – prispôbené na použitie osobami so zrakovým postihnutím dokážu svojmu majiteľovi text previesť do zvukového formátu a syntetickej reči, alebo vo forme audiokníh a audiočasopisov.

Pre ľudí so sluchovým postihnutím je vhodné zabezpečiť sprievodné texty, titulkovacie zariadenia pri divadelných predstaveniach a filmových projekciách, tlmočenie do posunkovej reči

(aj vrátane koncertov a divadelných predstavení) a dobré osvetlenie tlmočníka, využitie videotechniky pri spracovaní informácií do posunkovej reči alebo sprievodcu ovládajúceho posunkovú reč (napr. pri výstavách). Nedoslýchavým návštevníkom a seniorom k plnohodnotnému vnímaniu divadelných predstavení a koncertov dopomôže najmä audio-frekvenčný slučkový zosilňovací systém (indukčné slučky).

Optimálnym riešením je možnosť zapožičania technického zariadenia, ktoré individuálne sprístupní návštevníkovi OZP obsah kultúrneho podujatia tak, ako si to vyžaduje jeho zdravotné znevýhodnenie (napr. spustenie audiosprievodcu, videosprievodcu, tlmočenia, sprievodného textu, komentára, programu a pod. po nasnímaní QR kódu). Pre osoby s mentálnym postihnutím je vhodné zabezpečiť letáky, brožúry či sprievodné texty alebo popisky v ľahko čitateľnom zrozumiteľnom štýle, prípadne sprístupnenie prezentácie v zjednodušenej forme (tzv. formát easy-to-read).

3.2 Fyzické bariéry

Jedným z významných opatrení je pokúsiť sa zabezpečiť bezbariérový prístup k budove kultúrnej inštitúcie, napr. prechod pre chodcov s reliéfnymi hmatovými líniami, zvukovou signalizáciou, bezbariérové chodníky s vodiacimi líniami, zastávka autobusu, parkovacie miesto vyhradené pre OZP a pod. Bezbariérovosť je povinným zákonným atribútom stavieb prístupných širokej verejnosti.²⁰ Keďže zabezpečenie bezbariérovosti mimo budovy alebo pozemku v správe alebo užívaní kultúrnej inštitúcie je v kompetencii iných vlastníkov (napr. obec, VÚC), odporúčaním v týchto prípadoch je začať rokovania s príslušnými orgánmi územnej samosprávy o vytvorení podmienok na zabezpečenie bezbariérového prístupu.

Samozrejmosťou by mal byť bezbariérový vstup, pričom optimálnym riešením je spoločný vstup pre všetkých návštevníkov (tzn. pokiaľ je to možné, nevyčleňovať pre OZP samostatný, napr. bočný alebo zadný vchod). Bezbariérovosť možno dosiahnuť napr. používaním schodolezu, vybudovaním alebo inštalovaním nájazdovej rampy, stoličkového výťahu, schodiskovej plošiny či zvislej zdvíhacej plošiny. Dôležitým aspektom bezbariérovosti, na ktorý sa často zabúda, je samoobslužnosť, teda možnosť využiť ju aj bez pomoci druhej osoby.

Najčastejšími interiérovými bariérami nie sú iba schody, úzke dvere, výťah, ktorého šírka

²⁰ § 47 písm. c) zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon); vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 532/2002 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie (najmä štvrtá časť).

neumožňuje jeho použitie osobou na invalidnom vozíku, či problematický vstup do hľadiska (divadelných a koncertných sál, kinosál a pod.)²¹, ale tiež priestory bez označenia, chýbajúce vodiace hmatové línie, ktoré by umožnili ľahšiu orientáciu osobám so zrakovým postihnutím či absentujúce alebo nedostatočné kontrastné označenia²²(napr. hrán schodov, okien, dverí, sklenených výplní a pod.), ktoré nielen napomáhajú lepšiu orientáciu osôb so zrakovým postihnutím, ale prispievajú i k zvýšeniu bezpečnosti všetkých návštevníkov (najmä detí, tehotných žien, seniorov) a zamestnancov. Pre osoby so sluchovým postihnutím je dôležité zabezpečiť svetelnú techniku, ktorá v prípade potreby umožňuje osvetlenie tlmočníka do posunkovej reči.

Nezriedkavým nedostatkom je chýbajúce hygienické zariadenie prispôbené nielen pre OZP, ale aj potrebám ľudí s chronickými ochoreniami (napr. stomici, hemofilici, epileptici, ktorí majú špecifické hygienické požiadavky alebo je u nich predpoklad náhlych komplikácií či rýchlych zmien v súvislosti s ich zdravotným stavom), pričom takáto miestnosť nemusí byť nevyhnutne vyhradená iba na tieto účely.

4. Stav debarierizácie organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR

Pri sledovaní informačnej debarierizácie organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva sme sa zamerali na vyhodnotenie ukazovateľov prístupnosti súvisiacich s/so:

- webovým sídlom organizácie,
- činnosťou knižníc,
- činnosťou múzeí a galérií,
- vydavateľskou činnosťou (periodická tlač, neperiodická tlač, dátové nosiče, propagačné materiály),
- kultúrnymi podujatiami,
- vzdelávaním v oblasti práv OZP,
- zľavami zo vstupného.

V druhej časti vyhodnotenia dotazníkov sa nachádzajú údaje o 197 budovách/objektoch v správe a/alebo v prenájme organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva²³ a 6 budovách

²¹ V hľadisku budovy pre kultúru a verejnú zábavu musí byť vyhradené 1% z kapacity sedadiel, najmenej dve miesta, na umiestnenie osoby na vozíku. Miesto pre vozík v hľadisku musí mať pôdorysné rozmery najmenej 1 000 mm x 1 200 mm a musí byť na rovnej podlahe. Pozri § 64 ods. 3 vyhlášky č. 532/2002 Z. z.

²² Pozri časť 2 Prílohy k vyhláške č. 532/2002 Z. z.

²³ Príslušnú časť dotazníka nevyplňal Divadelný ústav sídlaci v budove v správe Ministerstva kultúry SR a Literárne informačné

v správe samotného ministerstva.

Pre lepšiu názornosť je súčasťou predkladaného materiálu aj grafické zobrazenie vybraných ukazovateľov.²⁴ V samostatnej prílohe uvádzame súhrnnú tabuľku s doplňujúcimi ukazovateľmi informačnej debarierizácie v jednotlivých organizáciách (Príloha 1).

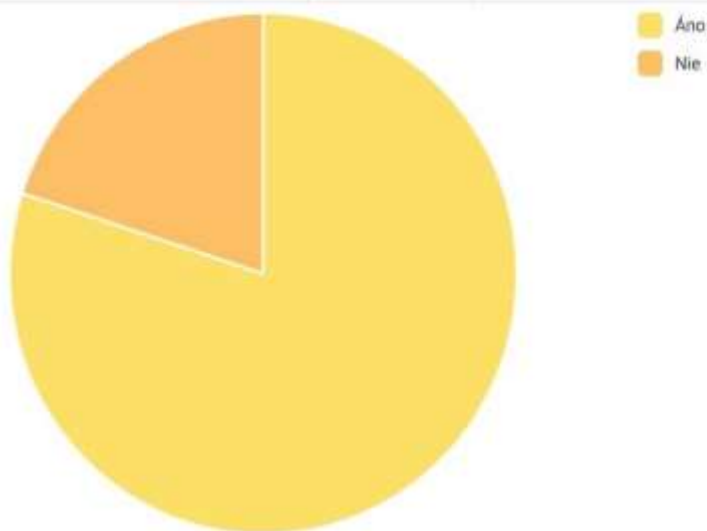
4.1 Informačná debarierizácia

Prístupnosť webového sídla

Z celkového počtu organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva 80% uviedlo, že ich webové sídlo a iné internetové portály spĺňajú Štandardy prístupnosti webových stránok²⁵ tak, aby boli prístupné aj pre OZP. 20% organizácií uviedlo, že ich webové sídlo uvedené štandardy nespĺňa (resp. spĺňa iba čiastočne),²⁶ pričom jedna z nich uvádza, že nie je schopná posúdiť, či všetky jej webové stránky spĺňajú uvedené štandardy.

Webové sídlo organizácie a iné internetové portály organizácie spĺňajú povinné parametre Štandardov prístupnosti webových stránok tak, aby boli prístupné aj pre OZP

Odpoveď	Počet	Percentuálny podiel
Áno (Y)	24	80.00%
Nie (N)	6	20.00%
Bez odpovede	0	0.00%
Nezobrazené	0	0.00%

centrum, ktoré sídli v budove v správe Národného osvetového centra.

²⁴ Grafy sú vygenerované systémom, ktorý bol použitý na vyplňanie a vyhodnocovanie dotazníka (nie je možné ich graficky upraviť).

²⁵ Pozri webové sídlo Ministerstva financií SR: <http://www.informatizacia.sk/standardizacne-dokumenty/4495s> a <http://www.informatizacia.sk/monitorovanie-pristupnosti-webovych-stranok/2824s>.

²⁶ Literárne informačné centrum, Slovenské národné múzeum, Slovenský komorný orchester Žilina, Štátna filharmónia Košice

Činnosť knižnice

Spomedzi všetkých organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva evidujeme 15 knižníc²⁷, z toho 6 samostatných knižníc a 9, ktoré sú organizačnou zložkou inštitúcií. V ich fondoch sa nachádza 12 798 714²⁸ knižničných jednotiek. Z nich je 33 415 dostupných vo formáte prístupnom pre osoby so zrakovým postihnutím v Braillovom písme, 38 165 vo formáte prístupnom pre osoby so zrakovým postihnutím vo zvukovej podobe (audioknihy, audiočasopisy), 585 prístupných osobám so zrakovým postihnutím v reliéfnej grafike (napr. mapy), 226 prístupných osobám so zrakovým postihnutím v digitálnej textovej podobe a 65 prístupných osobám so zrakovým postihnutím vo zväčšenom type písma (tlačená podoba).

Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že v niektorom z formátov dostupných pre OZP je 0,56% knižničných jednotiek v knižniciach organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry. Až 69,52% z tohto počtu sa nachádza v Slovenskej knižnici pre nevidiacich Mateja Hrebandu v Levoči.

Činnosť múzea a galérie

Zo všetkých organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva je 11 múzeí a galérií,²⁹ v ktorých fondoch sa nachádza 4 508 747³⁰ kusov zbierkových predmetov. Múzeá a galérie majú k dispozícii 410 kópií zbierkových predmetov (0,0091% z celkového počtu) vo formáte prístupnom pre osoby so zrakovým postihnutím, ktoré možno spoznávať hmatom a 825 iných artefaktov³¹ vo formáte prístupnom pre osoby so zrakovým postihnutím, ktoré možno spoznávať hmatom (napr. faksimile, reliéfná grafika, 3D tlač). Zo všetkých stálych expozícií a výstav múzeí a galérií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva boli³² 3 dostupné s popiskami v Braillovom

Tanečné divadlo Ifjú Szivek, Ústredie ľudovej umeleckej výroby

²⁷ Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva zapísané v Zozname knižníc SR dostupnom na webovom sídle ministerstva na internetovej adrese <http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kulturne-dedicstvo-/kniznicny-system/kniznice-156.html>: Bibiana – medzinárodný dom umenia pre deti, Divadelný ústav, Hudobné centrum, Národné osvetové centrum, Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebandu v Levoči, Slovenská národná galéria, Slovenská národná knižnica, Slovenské centrum dizajnu, Slovenské národné múzeum, Slovenský filmový ústav, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, Štátna vedecká knižnica v Košiciach, Štátna vedecká knižnica v Prešove, Univerzitná knižnica v Bratislave, Ústredie ľudovej umeleckej výroby.

²⁸ Údaje za rok 2016.

²⁹ Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva zapísané v Registri múzeí a galérií SR dostupnom na webovom sídle ministerstva na adrese <http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kulturne-dedicstvo-/muzea-a-galerie/muzea-a-galerie-ef.html>: Divadelný ústav, Múzeum Slovenského národného povstania, Pamiatkový úrad SR, Slovenská národná galéria, Slovenská národná knižnica, Slovenská ústredná hvezdáreň, Slovenské centrum dizajnu, Slovenské národné múzeum, Slovenské technické múzeum, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, Ústredie ľudovej umeleckej výroby.

³⁰ Údaje za rok 2016.

³¹ Napr. aj 3D modely nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok.

³² Údaje za rok 2016.

písme, 10 s audiokomentárom, 3 s titulkami pre osoby so sluchovým postihnutím (ak boli súčasťou podujatí audiovizuálne formáty, filmové dokumenty a pod.) a 1 s QR kódmi pre OZP (Slovenské národné múzeum). Žiadna stála expozícia a výstava nebola v roku 2016 dostupná s reliéfnymi štítkami ani s popiskami zrozumiteľnými osobám s mentálnym postihnutím (formát easy-to-read). Všetky múzeá a galérie uviedli, že nemajú na zapožičanie pre návštevníkov žiadne zariadenie na čítanie QR kódov na spustenie audiokomentára alebo videokomentára a žiadny z ich sprievodcov neovláda posunkový jazyk.

Vydavateľská činnosť – neperiodická tlač

Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva vydali spolu 1 546³³ knižných titulov, z toho bolo 206 dostupných vo formáte prístupnom pre OZP v Braillovom písme, 1 127 vo formáte prístupnom pre OZP vo zvukovej podobe (audioknihy), 12 vo formáte prístupnom pre OZP v reliéfnej grafike (napr. atlas, reprodukcie obrazov/fotografií, architektúra a pod.), 6 vo formáte prístupnom pre OZP v digitálnej textovej podobe a 10 vo formáte prístupnom pre OZP v čiernotlačí (zväčšený typ čiernotlačového písma). Žiaden vydaný knižný titul nebol dostupný vo formáte easy-to-read (zjednodušený text pre osoby s mentálnym postihnutím).

Z analýzy súhrnných dát vyplynulo, že hore uvedené dáta de facto kopírujú činnosť Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, ktorá vydala spolu 1 333 knižných titulov, z ktorých bolo 1 127 audiokníh, 206 v Braillovom písme, 12 v reliéfnej grafike a 10 v čiernotlačí.³⁴ Všetky ostatné organizácie vydali spolu 213 knižných titulov, z toho 6 dostupných vo formáte prístupnom pre OZP v digitálnej textovej podobe (Slovenská ústredná hvezdáreň, Slovenské národné divadlo, Národné osvetové centrum). Knižné tituly v ďalších zisťovaných formátoch prístupných pre OZP organizácie nevydali. Zo všetkých súhrnných dát vyplýva, že 88% vydaných knižných titulov je dostupných v niektorom z formátov prístupným pre OZP – bez započítania činnosti Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči tento podiel klesne na 2,85%.

³³ Údaje za rok 2016.

³⁴ Viaceré vydané knižné tituly Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči sú dostupné vo viacerých formátoch prístupných pre OZP.

Vydavateľská činnosť – periodická tlač

Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva vydali spolu 72³⁵ časopisov, z toho 6 bolo dostupných vo formáte prístupnom pre OZP v Braillovom písme, 12 vo formáte prístupnom pre OZP vo zvukovej podobe (audiočasopisy), 25 vo formáte prístupnom pre OZP v digitálnej textovej podobe a 2 v čiernotlači. Žiadny časopis nebol v roku 2016 vydaný vo formáte easy-to-read.

Z prieskumu vyplynulo, že 62,5% vydaných časopisov je dostupných v niektorom z formátov prístupných pre OZP. Bez započítania údajov o činnosti Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči však tento podiel predstavuje 25,5%.

Vydavateľská činnosť – dátové nosiče

Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva vydali spolu 451³⁶ titulov na CD a/alebo DVD. Z titulov videozáznamov na DVD je 12 dostupných s titulkami pre osoby so sluchovým postihnutím, 12 s audiokomentárom pre osoby so zrakovým postihnutím – všetky tieto tituly vydal na DVD Slovenský filmový ústav, pričom ide o 100% jeho vydavateľskej produkcie na dátových nosičoch. Žiaden z vydaných titulov videozáznamov na DVD nie je dostupný vo formáte prístupnom pre OZP s tlmočením do posunkovej reči.

Z analýzy súhrnných dát vyplýva, že okrem Slovenského filmového ústavu nevydala žiadna organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva titul na DVD, ktorý by bol dostupný v niektorom zo zisťovaných formátov prístupných pre OZP (titulky pre osoby so sluchovým postihnutím, tlmočenie do posunkového jazyka, audiokomentár pre osoby so zrakovým postihnutím).

Vydavateľská činnosť – propagačné materiály

Zo všetkých organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva 7 (23,33%)³⁷ uviedlo, že ich propagačné materiály sú dostupné aj v niektorom z formátov prístupných pre OZP (z toho 75% v digitálnej textovej podobe). 23 organizácií (76,67%) uviedlo, že nemá propagačné materiály dostupné v niektorom z formátov prístupných pre OZP.

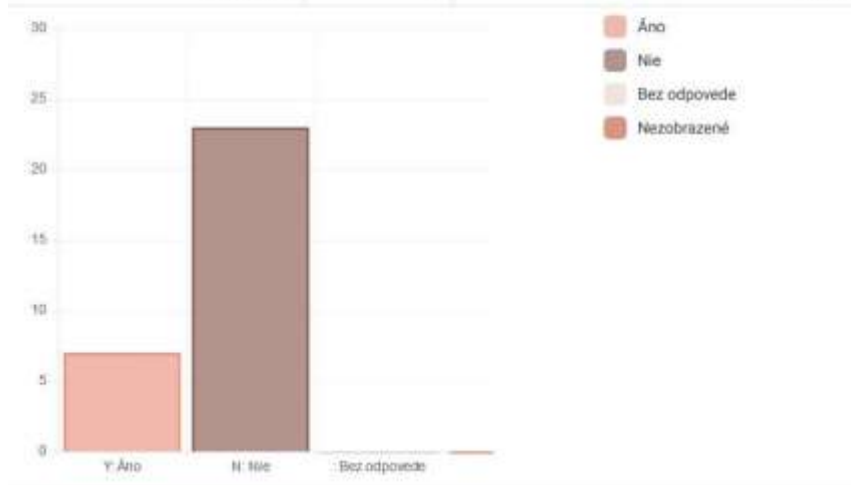
³⁵ Údaje za rok 2016.

³⁶ Údaje za rok 2016.

³⁷ Bibiana – medzinárodný dom umenia pre deti, Slovenská filharmónia, Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, Slovenské národné divadlo, Slovenské národné múzeum, Slovenský filmový ústav, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici

Vydavateľská činnosť - Propagačné materiály Sú propagačné materiály o činnosti organizácie a/alebo o realizovaných kultúrnych podujatiach dostupné pre OZP?

Odpoveď	Počet	Percentuálny podiel
Áno (Y)	7	23.33%
Nie (N)	23	76.67%
Bez odpovede	0	0.00%
Nezobrazené	0	0.00%

Kultúrne podujatia

Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva uviedli, že zrealizovali spolu 11 556³⁸ kultúrnych podujatí,³⁹ z toho 2 835 bolo prístupných s titulkami pre osoby so sluchovým postihnutím, 177 s audiokomentárom pre osoby so zrakovým postihnutím a 60 s hmatovými exponátmi (napr. 3D modelmi vystavovaných predmetov, ktoré je možné spoznávať hmatom) a 26 s popiskami alebo sprievodnými textami vo formáte easy-to-read.

Zo všetkých údajov vyplýva, že 26,81% realizovaných podujatí bolo prístupných aj v niektorom zo zisťovaných formátov prístupných pre OZP, pričom žiadne kultúrne podujatie nebolo realizované s tlmočením do posunkového jazyka.⁴⁰ Analýza súhrnných dát zároveň preukázala, že z počtu kultúrnych podujatí s titulkami pre osoby so sluchovým postihnutím

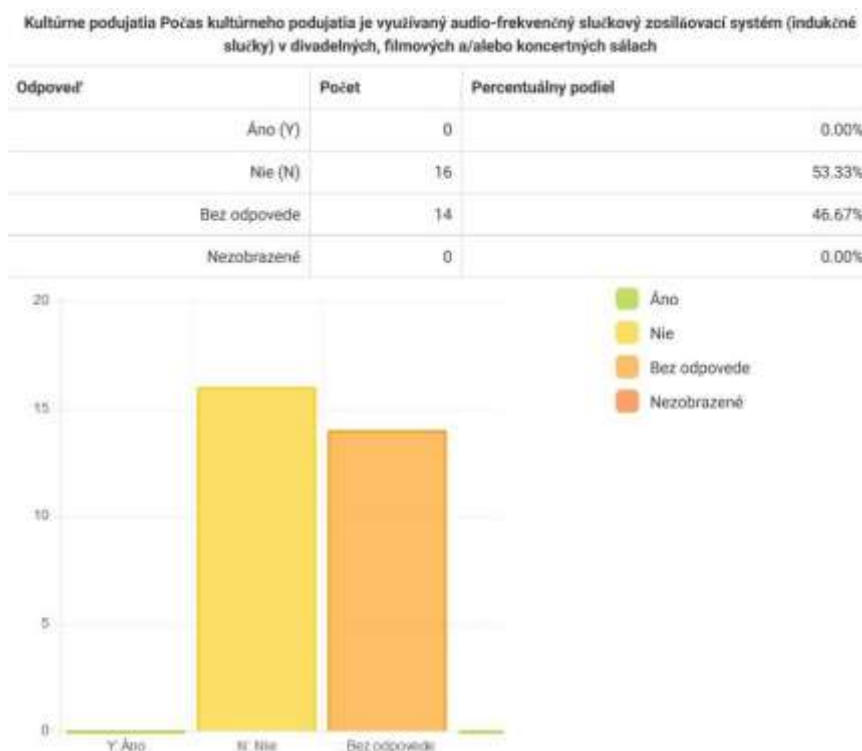
³⁸ Údaje za rok 2016.

³⁹ Organizácie v dotazníku uvádzali počet kultúrnych podujatí spolu (prezentačných aj edukačných – napr. výstavy, koncerty, semináre, besedy, workshopy, divadelné predstavenia, filmové projekcie, filmové diela, večery poézie a pod.).

⁴⁰ Všetky organizácie uviedli v tejto časti dotazníka nulu. Slovenská ústredná hvezdáreň zároveň v komentári napísala, že kultúrne podujatia s tlmočením do posunkového jazyka realizovala v prípade, keď organizovaná skupina návštevníkov mala k dispozícii vlastného tlmočníka. Predpokladáme, že takáto forma realizácie niektorých typov kultúrnych podujatí je praxou aj v iných organizáciách, hoci relevantné dáta na podporu tohto tvrdenia momentálne nemáme a informácie tohto typu organizácie

a s audiokomentárom pre osoby so zrakovým postihnutím tvorí činnosť Slovenského filmového ústavu 90,63%, hoci z celkového počtu podujatí predstavuje jeho činnosť 33,99%. Bez započítania údajov o činnosti Slovenského filmového ústavu predstavuje podiel podujatí realizovaných v niektorom z formátov prístupných pre OZP len 3,1%.

Z prieskumu taktiež vyplynulo, že žiadna z organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva, ktorá má k dispozícii vlastnú divadelnú, filmovú alebo koncertnú sálu, nevyužíva⁴¹ audiofrekvenčný slučkový zosilňovací systém (indukčné slučky).⁴²

* Údaj "bez odpovede" znamená, že organizácia nemá k dispozícii vlastnú divadelnú/filmovú/koncertnú sálu.

Vzdelávanie v oblasti práv OZP

Výsledky prieskumu ukazujú, že organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva zrealizovali 6⁴³ vzdelávacích podujatí v oblasti práv OZP. Počet zamestnancov, ktorí sa zúčastnili vzdelávania o právach OZP bol 19. Vzdelávanie zamestnancov v tejto oblasti

v komentároch k dotazníku neuviedli.

⁴¹ V divadelnej sále Činohry Slovenského národného divadla je tento systém nainštalovaný, no nevyužíva sa.

⁴² Ide o elektronické zariadenie používané pri komplexnej debarierizácii s cieľom uľahčiť osobám so sluchovým postihnutím príjem zvukových informácií a zlepšiť ich zrozumiteľnosť.

⁴³ Údaje za rok 2016.

zabezpečili 3 organizácie – Pamiatkový úrad SR, Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči a Slovenský filmový ústav.

Zľavy zo vstupného a poskytovanie voľného vstupu

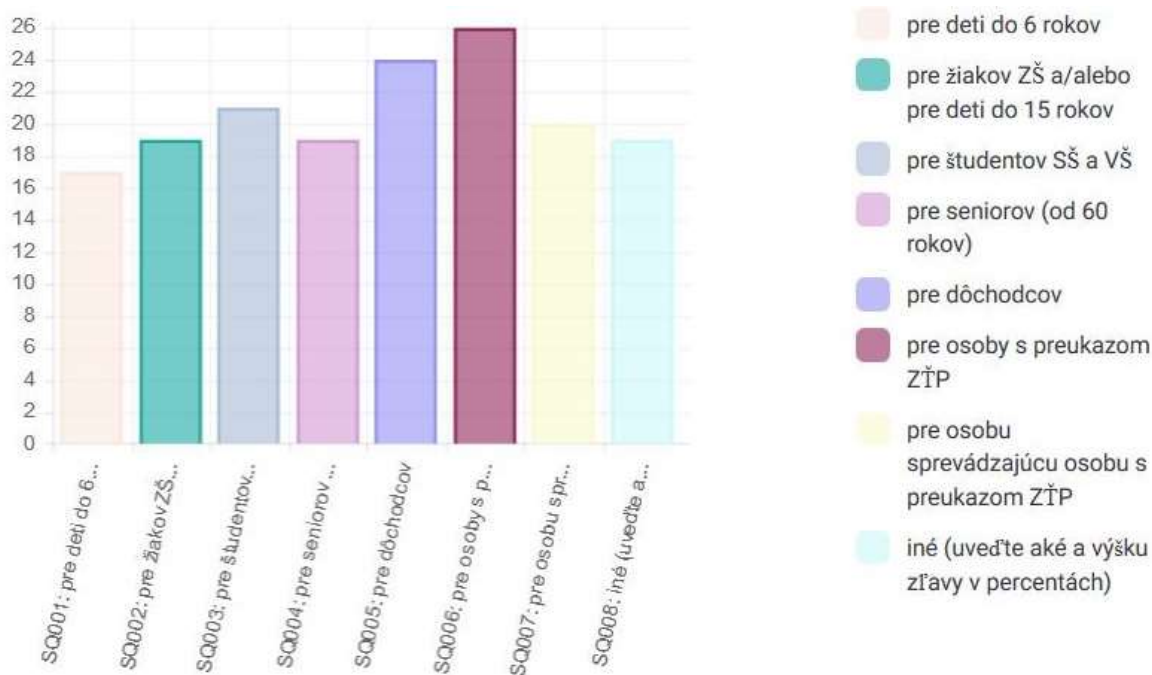
20 organizácií (66,67%) v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva poskytuje voľný vstup pre všetkých návštevníkov, z toho 5 organizácií poskytuje voľný vstup pre všetkých každú prvú nedeľu v mesiaci,⁴⁴ 11 organizácií na vybrané podujatia a 13 organizácií uviedlo možnosť iné (napr. každú poslednú nedeľu v mesiaci, vždy na všetky podujatia, pre vybrané cieľové skupiny a pod.).

Organizácie tiež poskytujú zľavy zo vstupného viacerým skupinám obyvateľov: 17 organizácií (56,67%) poskytuje zľavu deťom do 6 rokov, 19 organizácií (63,33%) pre žiakov základných škôl a/alebo pre deti do 15 rokov, 21 organizácií (70%) pre študentov stredných a vysokých škôl, 19 organizácií (63,33%) pre seniorov od 60 rokov, 24 organizácií (80%) pre dôchodcov, 25 organizácií (83,33%) pre osoby s preukazom fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a 19 organizácií (63,33%) pre osobu sprevádzajúcu osobu s preukazom fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím. 19 organizácií (63,33%) poskytuje zľavy zo vstupného aj pre iné skupiny (napr. pre žiakov a študentov určitých odborov, novinárov, držiteľov konkrétnych preukazov/kariet, darcov zbierkových predmetov a pod.).

Na základe poskytnutých údajov možno konštatovať, že organizácie buď nevyberajú vstupné vôbec (v určitom cykle) alebo zo vstupného poskytujú zľavu držiteľom preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím (v rozmedzí 20 – 100%), pričom 19 organizácií vyberajúcich vstupné (36,33%) zároveň poskytuje zľavu zo vstupného aj osobe sprevádzajúcej osobu s preukazom fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím (v rozmedzí 20 – 100%). Niektoré organizácie však na svojom webovom sídle nezverejňujú informácie o poskytovaných zľavách, alebo na poskytovanie zliav zo vstupného nemajú zavedené interné štandardizované postupy.

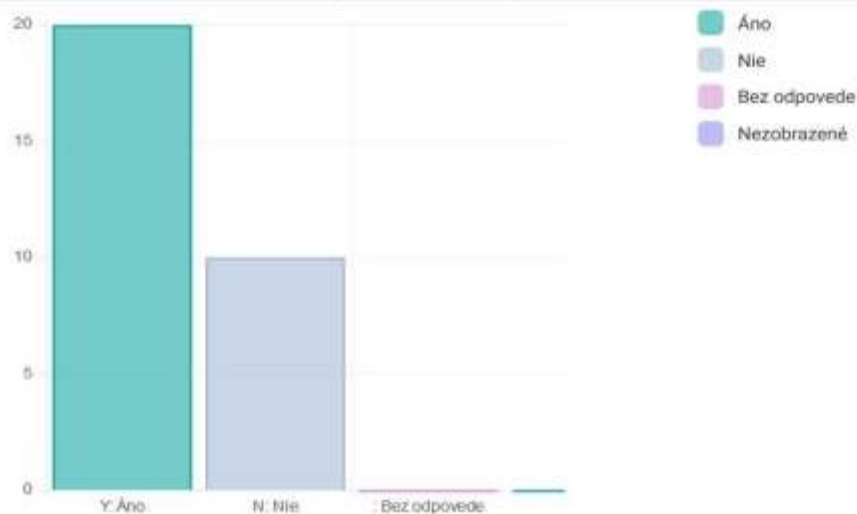
⁴⁴ Na základe Prikazu ministra č. 2/2013.

Počet organizácií poskytujúcich zľavy zo vstupného pre vybrané cieľové skupiny

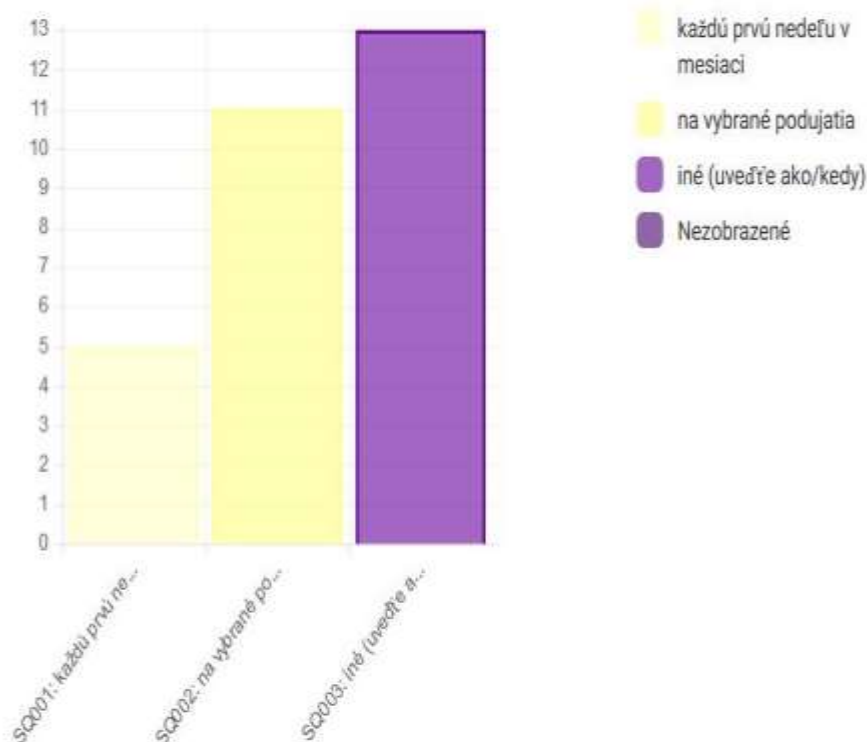

Voľný vstup Organizácia poskytuje voľný vstup na kultúrne podujatia a/alebo návštevu výstav a expozícií pre všetkých návštevníkov

Odpoveď	Počet	Percentuálny podiel
Áno (Y)	20	66.67%
Nie (N)	10	33.33%
Bez odpovede	0	0.00%
Nezobrazené	0	0.00%

Poskytovanie zliav

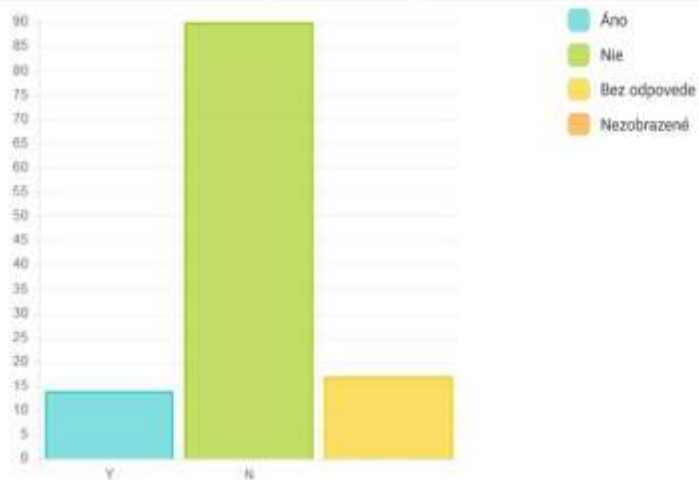

4.2 Stav fyzickej debarierizácie

Zo 197 objektov využívaných organizáciami je 98 (49,75%) národných kultúrnych pamiatok. 123 objektov (62,44%) je určených na realizáciu kultúrnych podujatí a/alebo služieb pre verejnosť. 91 objektov (46,19%) má zabezpečený bezbariérový vstup, z nich 14 (15,38%) má osobitný vstup (napr. zadný, bočný, vedľajší) pre OZP. Najčastejšie uvádzaným dôvodom nezabezpečenia spoločného vstupu je skutočnosť, že ide o historické budovy. Debarierizácia vstupu je realizovaná pomocou rampy alebo plošiny, ktorá je pevnou súčasťou stavby (19 objektov), odnímateľnej rampy alebo plošiny, ktorá sa sprístupní na požiadanie (13 objektov), šikmej schodiskovej plošiny (7 objektov), zvislej schodiskovej plošiny (1 objekt), stoličkového výťahu (1 objekt) a zapožičania schodolezu (1 objekt). Pri 57 objektoch organizácie uviedli, že debarierizácia vstupu je zabezpečená iným spôsobom, pričom najčastejšie v komentári napísali, že ide o vstup bez schodov na úrovni spevneného terénu. 104 objektov (52,79%) má k dispozícii parkovisko alebo vyhradené miesta na parkovisku, z nich 14 (13,46%) má vyhradené parkovacie miesta pre OZP.

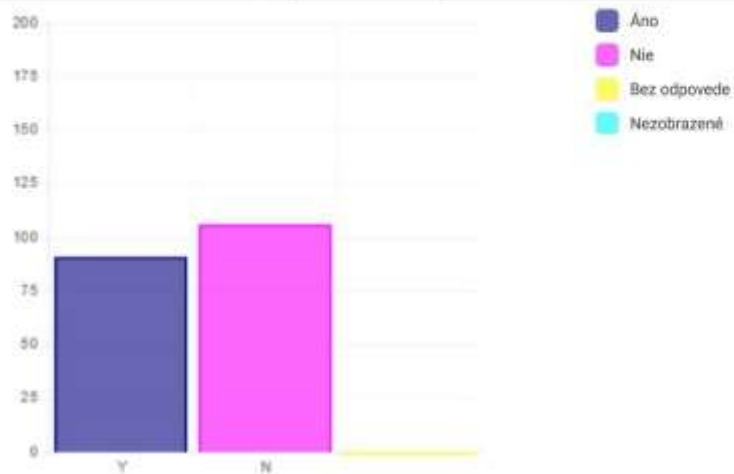
Exteriér – prístup k objektu/budove (cesta, priechod pre chodcov, chodník, parkovisko, parkovacie miesto) Ak máte k dispozícii parkovisko alebo parkovacie miesta vyhradené na parkovisku, tak platí, že v rámci tohto parkoviska sú vyhradené parkovacie miesta pre OZP

Odpoveď	Počet	Percentuálny podiel
Áno (Y)	14	7,11%
Nie (N)	90	45,69%
Bez odpovede	17	8,63%
Nezobrazené	76	38,58%

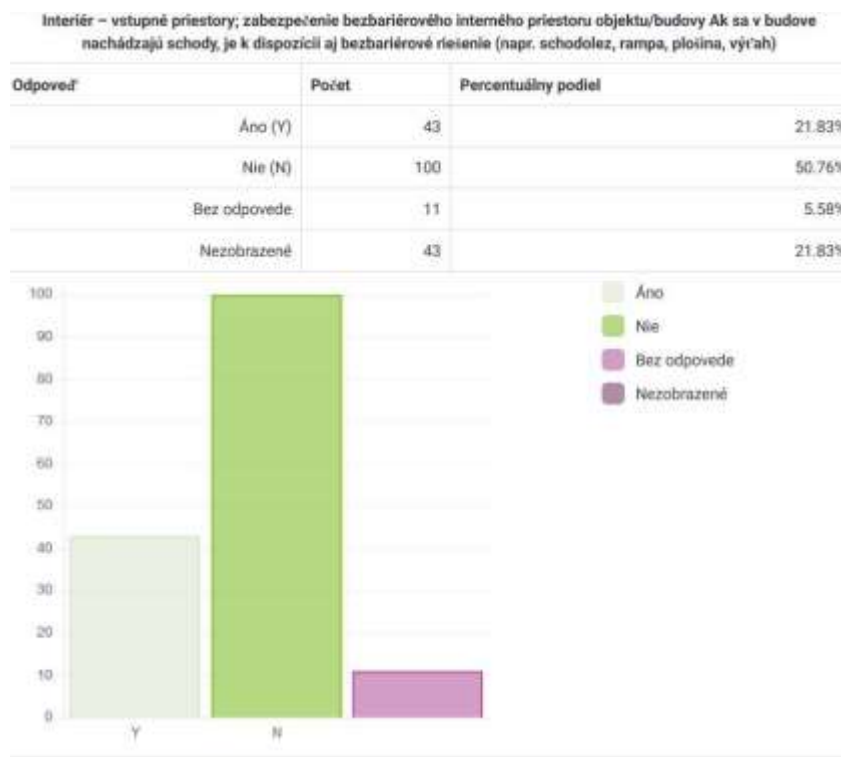

Exteriér – vstup do objektu/budovy Do objektu/budovy je zabezpečený bezbariérový vstup

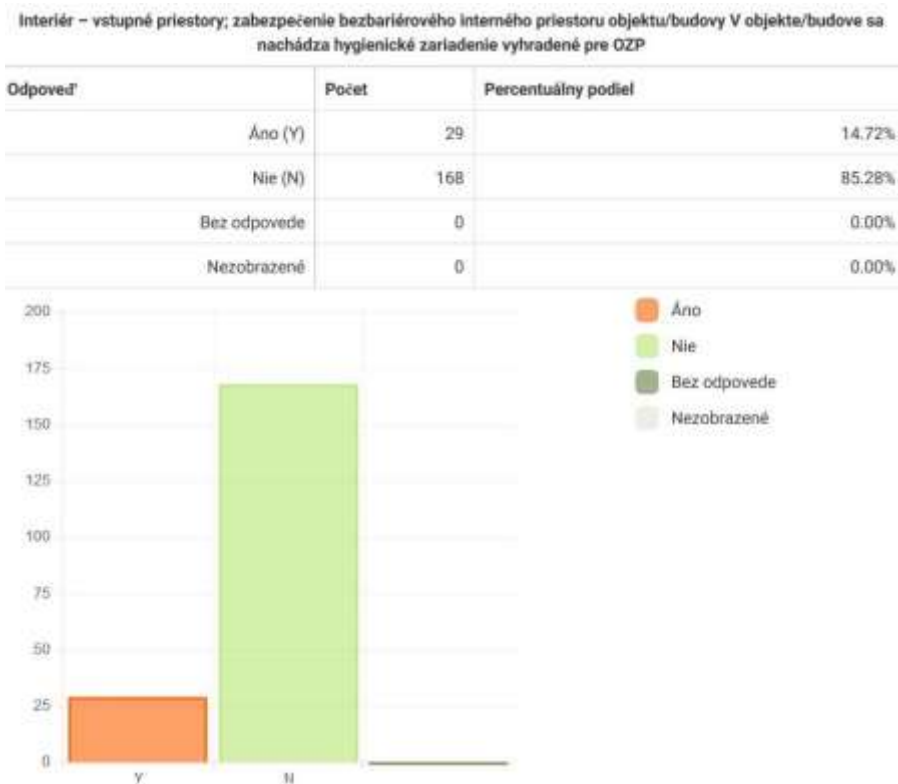
Odpoveď	Počet	Percentuálny podiel
Áno (Y)	91	46,19%
Nie (N)	106	53,81%
Bez odpovede	0	0,00%
Nezobrazené	0	0,00%

Sprístupnenie interiéru budov pre OZP je rôzne v závislosti od možností organizácií i od účelu využívania budovy. Zo 143 objektov (72,59%), v ktorých sa nachádzajú schody, nie je zabezpečené bezbariérové riešenie v 69,93% prípadoch (100 objektov), čo predstavuje 50,76% všetkých budov/objektov zapojených do prieskumu.

V 43 objektoch (21,83%) sa nachádza výťah; z nich v 79,06% (34 objektov) je použiteľný samoobslužne pre osobu používajúcu invalidný vozík a v 30,2% (13 objektov) je usporiadaný na použitie osobou so zrakovým postihnutím. Z celkového počtu objektov má k dispozícii hygienické zariadenie vyhradené pre OZP len 29 (14,72%).

V 91 objektoch (46,19% zo všetkých objektov) sa nachádza priestor (napr. miestnosť, sála a pod.) prístupný verejnosti, v ktorom sa realizujú kultúrne podujatia (prezentačné aj edukačné) alebo sa v ňom poskytujú služby pre verejnosť. V 57 z týchto objektov (62,63%) sa nachádzajú schody, pričom v 30 objektoch nie je umožnený bezbariérový vstup a pohyb (32,97% z objektov, v ktorých sa nachádza priestor prístupný verejnosti, v ktorom sa realizujú kultúrne podujatia). Celkovo je bezbariérový vstup do takéhoto priestoru a pohyb v ňom umožnený v 61 (67,03%) budovách.

Do dotazníkového prieskumu bolo zapojených aj 6 budov v správe ministerstva. Do 2 z nich je zabezpečený bezbariérový prístup. Žiadna budova nemá k dispozícii parkovacie miesto vyhradené pre OZP. Dôvodom je, že ide o národné kultúrne pamiatky a/alebo budovy nachádzajúce sa v historických centrách miest. Bezbariérovosť interiéru je zabezpečená čiastočne. Hygienické zariadenie vyhradené pre OZP sa nachádza len v 1 budove.

5. Záver

Prieskum o stave fyzickej a informačnej debarierizácie v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva bol pilotným projektom, ktorý má potenciál sa v budúcnosti rozšíriť aj na kultúrne inštitúcie iných zriaďovateľov vo verejnom sektore. Jeho ďalšou súčasťou by mohla byť tiež príprava metodík v spolupráci s odbornou verejnosťou a následné školenia pre zamestnancov kultúrnych inštitúcií, keďže zvyšovanie povedomia a kompetencií pracovníkov v oblasti kultúry je nevyhnutným predpokladom budovania inkluzívnych kultúrnych inštitúcií na všetkých úrovniach.⁴⁵

Výsledky realizovaného prieskumu ukazujú, že aktuálny stav sprístupňovania kultúry pre OZP má ešte ďaleko od želaného ideálu. Optimálne by bolo, ak by organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva s celoštátnou pôsobnosťou, ktorých činnosť je financovaná zo štátneho rozpočtu, mohli slúžiť za vzor organizáciám iných zriaďovateľov z verejnej i súkromnej sféry nielen v odborných činnostiach, ktoré profesionálne vykonávajú, ale aj v spôsoboch sprístupňovania výsledkov svojej práce všetkým ľuďom bez rozdielu.

Oprávneným argumentom nedostatočnej fyzickej debarierizácie v prípade národných kultúrnych pamiatok, historických budov a objektov, ktoré sa nachádzajú v centrách miest a v pamiatkových zónach, sú stavebno-technické dôvody a dôvody súvisiace s pamiatkovou ochranou. Napriek tomu je nevyhnutné hľadať (a nachádzať) také riešenia, ktoré by v čo najvyššej miere umožnili alebo uľahčili prístup pre OZP. Ďalším často organizáciami uvádzaným argumentom nedostatočnej alebo chýbajúcej fyzickej debarierizácie je deficit finančných prostriedkov.

Viaceré organizácie ako dôvod chýbajúcej fyzickej debarierizácie (resp. niektorého konkrétneho typu) uviedli, že budova nie je určená pre verejnosť. Predmetom prieskumu nebolo zisťovanie, či organizácie zamestnávajú OZP (najmä osoby s fyzickým postihnutím vrátane osôb využívajúcich invalidný vozík), je však nevyhnutné uvedomiť si, že debarierizácia priestorov nemá slúžiť len pre verejnosť, ale taktiež zamestnancom organizácie.

Realizovaný prieskum ukázal, že v oblasti prístupu ku kultúre pre osoby so zrakovým postihnutím je najväčším nedostatkom absencia hmatom spoznávatel'ných exponátov

⁴⁵ Pozri tiež materiál Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR *Tvorba inkluzívneho prostredia v procese deinštitucionalizácie*, ktorý je dostupný prostredníctvom internetu na webovom sídle Implementačnej agentúry MPSVR SR na adrese https://www.ia.gov.sk/data/files/np_di/publikacie/Tvorba_inkluzivneho_prostredia_v_procese_deinstitucionalizace.pdf.

v expozíciách a na výstavách a chýbajúce popisky a sprievodné texty v Braillovom písme. V oblasti prístupu ku kultúre pre osoby so sluchovým postihnutím sa ako najvýraznejší nedostatok javí úplná absencia sprievodcov ovládajúcich posunkový jazyk. Inštitúcie taktiež nedostatočne reflektujú kultúrne potreby ľudí s mentálnym postihnutím.

Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva nemajú k dispozícii moderné technické riešenia umožňujúce prístup ku kultúre pre OZP (napr. využívanie QR kódov, možnosť zapožičania tabletu, audiosprievodcovia, videosprievodcovia, výťahy prispôbené pre OZP), ktoré okrem tejto cieľovej skupiny môžu uľahčiť prístup aj rodinám s deťmi a seniorom, a zároveň majú potenciál zatriktívniť kultúrne podujatie či službu aj ľuďom, ktorí nemajú žiadne špeciálne potreby. Nepříjemnou správou, ktorá plynie z výsledkov prieskumu, je skutočnosť, že iba 29 zo 197 budov (14,72%) má hygienické zariadenie vyhradené pre OZP.

Alarmujúca je nízka miera vzdelávania, ktoré poskytujú alebo umožňujú organizácie svojim zamestnancom v tejto oblasti, čo možno oprávnene považovať za bazálnu príčinu nedostatočnej až slabej debarierizácie organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva. Zvyšovanie povedomia o tejto problematike je kľúčovým predpokladom k priekročeniu k pozitívnym zmenám v tejto oblasti. Veľmi častým argumentom organizácií, prečo nevyužívajú konkrétnu formu sprístupnenia pre OZP, je konštatovanie, že „nebola požiadavka“. Z uvedenej súvislosti vyplýva hypotetická otázka: „Či nie je vhodné, aby požiadavke predchádzala ponuka, teda aby inštitúcia bola proaktívna pri sprístupňovaní kultúry?“. Ďalším príkladom z praxe o určitej pasivite prameniacej z nedostatočnej informovanosti o možnostiach debarierizácie je vyjadrenie v mene jedného z profesionálnych hudobných telies v rámci dotazníka, že jeho produkcia je prístupná všetkým bez rozdielu aj bez vykonania debarierizácie. Predmetná odpoveď svojim obsahom zďaleka nereflektuje napríklad potreby ľudí so sluchovým postihnutím či skutočnosť, že mechanizmy na uľahčenie prístupu k hudobnej produkcii pre túto skupinu ľudí existujú (napr. indukčné slučky alebo tlmočenie koncertov do posunkového jazyka, ktoré sa, v zmysle výsledkov prieskumu, v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva vôbec nevyužívajú). V zmysle počtosti (ponuky) je veľmi nízka i miera existujúcich 3D modelov (zbierkových predmetov aj iných artefaktov), ktoré je možné spoznávať hmatom. Múzeá a galérie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva túto možnosť sprístupňovania expozícií a výstav využívajú len v malej miere.

Napriek uvedeným zisteniam možno v rámci celkového vyhodnotenia stavu činnosti

organizácií v rezorte kultúry sledovať aj viaceré pozitívne príklady projektov, ktoré vzorovo naplňajú víziu inkluzívnej kultúrnej inštitúcie.

Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči zabezpečuje knižničné služby pre OZP na celom území Slovenska.⁴⁶ Dôkazom vysokej úrovne poskytovania moderných knižničných služieb je aj udelenie špeciálneho uznania poroty v rámci Medzinárodného kongresu ITAPA 2017 Slovenskej knižnici pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči⁴⁷ a Štátnej vedeckej knižnici v Košiciach za projekt Digitálna fonotéka pre nevidiacich⁴⁸, ktorý ľuďom so zdravotným znevýhodnením pomáha samostatne vyhľadávať a počúvať digitalizované nahrávky, ktoré boli pôvodne na gramofónových platniach.

Slovenský filmový ústav, ktorého 100% vydavateľskej produkcie na DVD je prístupných pre osoby so zrakovým postihnutím a pre osoby so sluchovým postihnutím, je taktiež dobrým príkladom informačnej debarierizácie prístupu ku kultúre pre OZP, rovnako ako poskytovanie voľného vstupného pre osoby používajúce invalidný vozík na každé predstavenie v Štátnej opere v Banskej Bystrici.

Múzeum holokaustu v Seredi (Slovenské národné múzeum-Múzeum židovskej kultúry) sprístupňuje od roku 2017 svoju expozíciu aj ľuďom so sluchovým postihnutím prostredníctvom QR kódov.⁴⁹

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že takmer všetky organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva sa postupne snažia zlepšovať prístupnosť ku kultúre pre OZP a takmer všetky plánujú v budúcnosti realizovať potrebné úpravy a zmeny v oblasti fyzickej aj informačnej debarierizácie. Nie všetky aktivity (zvlášť v oblasti informačnej debarierizácie) vyžadujú veľké investície. Reálnou výzvou však zostáva prijatie opatrení spojených so zabezpečením dostatočných finančných prostriedkov pre rezortné inštitúcie, ktoré z hľadiska svojho postavenia patria ku kľúčovým hráčom v sprístupňovaní kultúry a umenia pre všetkých občanov vrátane osôb patriacich k zraniteľným skupinám. V záujme komplexného riešenia tejto problematiky by bolo optimálne získať na tento účel aj finančné prostriedky mimo štátneho rozpočtu SR, napr. z európskych štrukturálnych a investičných fondov.

⁴⁶ Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči má 30 regionálnych pobočiek – ich zoznam je dostupný prostredníctvom webového sídla knižnice: <https://www.skn.sk/?adresar-pobociek>.

⁴⁷ Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči získala v roku 2007 Hlavnú cenu ITAPA 2007 (<http://www.itapa.sk/cena-itapa-2007/>). Viac informácií o ocenenom projekte: <http://www.skn.sk/?novinky&novinka=1180>.

⁴⁸ <https://www.skn.sk/?digitalnafonoteka>, <http://www.itapa.sk/digitalnym-projektom-roka-je-zbgis-interaktivna-mapa-pozemkov/>

⁴⁹ Viac informácií: <http://www.snm.sk/?muzeum-holokaustu-stale-expozicie&clanok=muzeum-holokaustu-v-seredi-poskytne-vyklad-v-posunkovom-jazyku>.

Vysvetlivky k prílohe

x – otázka nerelevantná pre príslušnú organizáciu

Farebne sú vyznačené nenulové/pozitívne hodnoty.

Zoznam použitých skratiek

DÚ – Divadelný ústav
HC – Hudobné centrum
LIC – Literárne informačné centrum
M SNP – Múzeum Slovenského národného povstania
NOC – Národné osvetové centrum
D NS – Divadlo Nová scéna
PÚ SR – Pamiatkový úrad Slovenskej republiky
SF – Slovenská filharmónia
SKN – Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči
SNG – Slovenská národná galéria
SNK – Slovenská národná knižnica
SÚH – Slovenská ústredná hvezdáreň
SCD – Slovenské centrum dizajnu
SND – Slovenské národné divadlo
SNM – Slovenské národné múzeum
STM – Slovenské technické múzeum
SFÚ – Slovenský filmový ústav
SLUK – Slovenský ľudový umelecký kolektív
ŠF KE – Štátna filharmónia Košice
ŠO BB – Štátna opera
ŠVK PO – Štátna vedecká knižnica v Prešove
ŠVK BB – Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici
ŠVK KE – Štátna vedecká knižnica v Košiciach
ŠD KE – Štátne divadlo Košice
ŠKO – Štátny komorný orchester Žilina
TD IS – Tanečné divadlo Ifjú Szivek
UKB – Univerzitná knižnica v Bratislave
ÚĽUV – Ústredie ľudovej umeleckej výroby